

ZE SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ

ČESKÁ REPUBLIKA

Smyslem této rubriky je poskytnout čtenářům základní informace o vybraných rozhodnutích Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu. Nebudou zde prezentována veškerá rozhodnutí zmiňovaných soudních institucí, nýbrž pouze zásadní rozhodnutí Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu, která mají významnější souvislost s oblastí správního práva a zároveň obecnějšími otázkami normotvorby.¹⁾

ÚSTAVNÍ SOUD

Nařízení vlády stanovujícímú limity hluku z dopravy není protiústavní

Nález pléna Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 4/18 (30/2019 Sb.), nalus.usoud.cz.

imise, pozemní komunikace, doprava, životní prostředí

Základním právním předpisem ochrany před nepříznivým hlukem je zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů, který problematiku upravuje obecně, podrobnější regulace je obsažena v prováděcím předpisu – nařízení vlády. Napadená ustanovení pak většinou stanovují povolené hranice vydávaného hluku v různých situacích a podmínkách.

I. Soudy nemohou rezignovat na přezkum případů, ve kterých rozhodnutí závisí na posouzení odborných či vědeckých otázek. Z účelu a zásad řízení o abstraktní kontrole norem nicméně plyne, že Ústavní soud nemůže mít ambici pouštět se do přezkumu čistě technických záležitostí. K učinění podobných rozhodnutí disponuje potřebným administrativním a expertním zázemím a zdroji vláda, a je proto primárně na ní, aby veškeré nutné faktory posoudila v jejich úplnosti a s přihlédnutím k současnému stavu vědění. Z ústavněprávního hlediska je totiž relevantní nikoliv to, jakým způsobem jsou pojaty a zformulovány jednotlivé technické normy, nýbrž jaké celkové dopady tato regulace vyvolává.

II. Z ústavního pořádku nelze dovodit absolutní obecnou aplikaci stand-still doktríny (pozn. autora: zákaz snižování úrovně ochrany základních práv) u hmotněprávní ochrany základních práv. Ústavní soud tak sice s odkazem na podstatné náležitosti demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy) učinil u procedurální úrovně ochrany základních práv a svobod, z jeho judikatury ale neplyne analogické použití této teze též pro hmotněprávní rozsah základních práv. Naopak lze z rozhodovací praxe Ústavního soudu dovodit implicitně opak, tzn. již jednou dosaženou úroveň ochrany základních práv je možné za jistých podmínek snížit, zvláště jde-li o práva podléhající režimu čl. 41 odst. 1 Listiny. Zatímco totiž procedurální ochrana má charakter „nenulové hry“ a snížení úrovně ochrany vede v zásadě pouze k omezení práv jednotlivců vůči veřejné moci, a nikoliv mezi jednotlivci navzájem, v případě hmotněprávní ochrany je rozhodování mnohem komplexnější a má často povahu „nulové hry“. Typicky u sociálních práv spojených s rolí státu při jejich zabezpečení totiž vzniká dilema

¹⁾ Není-li uvedeno jinak, zvýraznění v textu provedli autoři.

z hlediska alokace veřejných rozpočtů. Trvání na opaku by v konečném důsledku zablokovalo tvorbu jakékoli politiky státu.

III. Metodický návod ministerstva není „jiným právním předpisem“. Není vydán na základě zákonného zmocnění, nýbrž vychází z nadřízenosti Ministerstva zdravotnictví vůči adresátům pokynu plynoucí z § 80 odst. 1 písm. a) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, nezamýšlí normativně určovat pravidla lidského chování a jedná se primárně jen o metodickou pomůcku, určenou pouze orgánům ochrany veřejného zdraví, zdravotním ústavům a Státnímu zdravotnímu ústavu, přičemž sjednocuje jejich postup při měření hlukové zátěže.

Ústavní soud se nejprve zabýval námitkami ohledně vad při samotném vydání a přijímání nařízení vlády. Dospěl přitom k závěru, že nařízení bylo vydáno v mezích zákona o ochraně veřejného zdraví a proces přípravy nařízení nebyl netransparentní nebo veřejnosti nepřístupný.

49. Ústavní soud se s ohledem na uvedené rozhodl posoudit návrh komplexně jako celek, nikoliv přezkoumávat podrobně smysl a účelnost jednotlivých ustanovení nařízení (respektive s nimi spojených opatření), jak činí vyjádření vlády (srov. bod 18 tohoto nálezu) a Hospodářské komory. Ostatně, jak již bylo shora několikrát zmíněno, rovněž navrhovatelka v zásadě tvrdí, že teprve soubor napadených ustanovení způsobuje, že stát rezignuje na ochranu před hlukem, a tím poškozuje základní práva obsažená v čl. 31 a čl. 35 odst. 1 Listiny. Z ústavněprávního hlediska je totiž relevantní nikoliv to, jakým způsobem jsou pojaty a zformulovány jednotlivé technické normy, nýbrž jaké celkové dopady tato regulace vyvolává. I z těchto příčin Ústavní soud nepřistoupil k pozitivnímu vymezení obsahu práv na ochranu zdraví [srov. ale nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2012 sp. zn. IV. ÚS 444/11 (N 200/67 SbNU 573), bod 10] a příznivé životní prostředí (k tomu viz např. Müllerová, Hana. Právo na příznivé životní prostředí: Zkušenosti vybraných evropských zemí a návrhy pro budoucí uplatňování v České republice. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2018, s. 133–201). **Omezil se tak na přezkoumání, zda napadená úprava sleduje legitimní cíl a jestli prostředky použité k jeho dosažení jsou rozumné, byť nikoliv nutně nejlepší, nejvhodnější, nejúčinnější či nejmoudřejší** [užší verze testu racionality, obdobně nálezy ze dne 29. 5. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 10/13 (N 96/69 SbNU 465; 177/2013 Sb.), bod 229].

51. Státy disponují uvážením nejen při stanovení výše hlukových limitů, ale rovněž jejich struktury. Naprostá většina právních úprav ochrany před hlukem zohledňuje odlišnosti mezi zdroji hluku, rozdílnou škodlivost hluku na zdraví a proměnlivost situací, ve kterých hluk působí. [...]

53. Český systém ochrany před hlukem je založen na stanovení závazných celostátních pevných hlukových limitů. Limity jsou u návrhem dotčeného hluku z dopravy pojímány jako dlouhodobé a jejich překročení je odvozeno z průměrů za denní či noční dobu. Alternativní přístup odvozující překročení z měření pouze v nejhlučnějších fázích dne/týdne (např. dopravní špičky) by byl neproporcionální a nepříliš opodstatněný, neboť pouze u dlouhodobého soustavného (ve smyslu opaku k nárazovému) vystavení extenzivnímu hluku je vědecky prokázán možný negativní dopad na lidské zdraví [...].

55. Právě s ohledem na stávající unikátní české řešení je nutné posuzovat též napadené výjimky a korekce pro vnější prostory obsažené v nařízení. Ústavní soud se neztotožňuje s navrhovatelkou, že by kvůli jejich aplikaci docházelo k rezignaci státu na ochranu obyvatel před hlukem. Legislativní „blokové úlevy“ jsou naopak legitimní reakcí

normotvůrce na jedinečný systém právně vymahatelných pevných limitů hluku ve venkovním prostoru. [...]

56. Ústavní soud má ze shora předestřených důvodů za to, že **napadená ustanovení nařízení sledují legitimní cíl a prostředky zvolené k jeho dosažení lze považovat za rozumné** [...].

57. V neposlední řadě Ústavní soud připomíná, že český právní řád obsahuje několik prostředků právní ochrany, které umožňují bránit se hluku i mimo rámec hlukových limitů. Ve veřejnoprávní rovině se jedná zejména o institut tzv. pohody bydlení (alternativně také kvalita prostředí, srov. vyhlášku č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, ve znění pozdějších předpisů). [...]

58. V soukromoprávní rovině lze určitou míru ochrany zajistit kupř. prostřednictvím vlastnických omezení zákazu imisí (§ 1013 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). [...]

67. [...] ESLP dosud nezpochybnil hodnoty či strukturu hlukových limitů v jednotlivých zemích, byť ty se značně liší [...].

(mš)

NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD

Zastupitelstvo obce nemůže revokovat své usnesení, kterým byl ukončen proces pořizování změny územního plánu a tím obnovit proces jeho přijímání

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2018, č. j. **43 A 34/2018-97²⁾**.

opatření obecné povahy/územní plán, proces přijímání územního plánu, revokace usnesení, zastupitelstvo obce, právo na samosprávu

Zamítne-li zastupitelstvo obce návrh územního plánu (změny územního plánu) ve smyslu § 54 odst. 3 stavebního zákona z roku 2006, je proces přijímání (změny) územního plánu definitivně skončen. Zastupitelstvo nemůže revokací tohoto usnesení proces přijímání (změny) územního plánu obnovit a navázat na něj dalšími stavebním zákonem předvídanými kroky (např. územní plán vydat nebo jej vrátit pořizovateli s pokyny k úpravě).

25. [...] proces přijímání (změny) územního plánu je silně formalizován a pořizovatel i zastupitelstvo musí pro jeho řádný průběh činit stanovené kroky v zákonem předvídaném sledu. Role zastupitelstva je přitom klíčová, neboť je iniciátorem přijetí (změny) územního plánu, schvaluje jeho zadání a posléze jej vydává, přičemž ve všech těchto fázích může celý územní plán vrátit pořizovateli k dopracování, nebo dokonce celý proces zastavit.

26. [...] Obecně jistě platí, jak na to poukazuje odpůrce (*pozn. autora: obec příslušná k vydání OOP*), že jelikož obecní zřízení revokaci přijatého usnesení nijak neupravuje, je přípustná jakožto výraz práva obce na samosprávu. Soud má však za to, že **proces přijímání územního plánu je natolik specifický a odlišný od ostatní problematiky, o níž se zastupitelstvo usnází** (zejména tím, že probíhá v přesně stanovených

²⁾ Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnosti odpůrce a osoby zúčastněné na řízení proti tomuto rozsudku svým rozsudkem ze dne 18. 10. 2018, č. j. 7 As 261/2018-93.

a vzájemně na sebe navazujících fázích, jak řečeno výše v bodě 24), že se nelze s touto obecnou tezí spokojit.

27. Tento svůj závěr soud opírá především o nálezy Ústavního soudu vztahující se k opakovanému hlasování v Poslanecké sněmovně ze dne 2. 10. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 05/02 (uveřejněn pod č. 476/2002 Sb.) či ze dne 19. 2. 2003, Pl. ÚS 12/02. Z nich mimo jiné plyne, že opakované hlasování lze vztáhnout toliko k vadám (omylům) při vlastním hlasovacím aktu, tedy k technice hlasování nebo zjištění jeho výsledku, nikoli však k meritu projednávaného návrhu. **Opakované hlasování tedy nemůže sloužit k dosažení změny výsledku hlasování. [...]**

28. Úvahy Ústavního soudu vychází z toho, že zákonodárný proces ve fázi, v níž je plénu Poslanecké sněmovny předložen návrh usnesení, jímž má být s návrhem zákona hlasováním vysloven souhlas jako s celkem [...], je již jen závěrem rozhodovacího procesu. **Je věcnou i časovou hranicí, za níž již revokace tohoto usnesení a následně nové projednání návrhu zákona, jehož se revokace týká, nejsou přípustné,** a to také proto, že v tomto následně novém projednání návrhu posuzovaného zákona nebyly splněny podmínky řádného legislativního procesu, resp. tento proces v ústavních kautelách scházel vůbec.

29. [...] **poté, co by byl ve třetím čtení zamítnut návrh zákona, nelze obratem dát hlasovat o návrhu totožného obsahu, a to hned ve třetím čtení.** Není však vyloučeno, aby totožný návrh zákona byl v legislativním procesu (ve všech jeho fázích) projednán znovu a znovu o něm bylo posléze hlasováno.

30. Soud má za to, že pro posouzení otázky, nakolik lze v posuzované věci vyjít z citovaných závěrů Ústavního soudu, je třeba odlišit, o jaké hlasování zastupitelstva se jedná. Zpravidla je totiž standardní hlasování zastupitelstva oproti legislativnímu procesu pružnější a nepředchází mu žádné jiné fáze, kterých by se účastnily i jiní aktéři. Celá procedura se fakticky omezuje jen na zařazení příslušného bodu na program zasedání zastupitelstva obce a na samotné hlasování. V takovém případě „jednoduchého“ hlasování zastupitelstva soud nepochybuje o tom, že jeho revokace a případné opakované hlasování je možné (srov. například usnesení zdejšího soudu ze dne 27. 11. 2017, č. j. 43 A 2/2017 – 34, dostupné na www.nssoud.cz, týkající se hlasování o vyhlášení místního referenda). To však neplatí v posuzované věci, neboť hlasování zastupitelstva o zamítnutí návrhu (změny) územního plánu vykazuje znaky velmi podobné legislativnímu procesu. Jedná se o formalizovaný proces rozdělený do několika fází, z nichž další nemůže proběhnout, neproběhla-li zdárně fáze předchozí. V celém procesu nefiguruje pouze zastupitelstvo, ale i pořizovatel, dotčené orgány a osoby, jež podaly námítky či připomínky, přičemž všichni uvedení mají v procesu přijímání návrhu (změny) územního plánu svou nezastupitelnou roli. Soud proto se zřetelem k citovaným nálezům Ústavního soudu dospěl k závěru, že postup odpůrce – **revokace usnesení o zamítnutí napadeného OOP a jeho následné vydání – představuje zásadní porušení procedurálních pravidel, které pro přijetí (změny) územního plánu stanoví stavební zákon.**

(mš)

Prokázat potřebné znalosti pro jmenování znalcem lze i jinak, než absolvováním teoretického formálního vzdělání

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 10. 2018, č. j. 2 As 94/2018-54, www.nssoud.cz.

znalci, potřebné znalosti a zkušenosti z oboru, kurz znaleckého minima, uložení povinnosti zákonem, instrukce ministerstva, vnitřní předpis, neurčitý právní pojem a jeho výklad, ustálená správní praxe a její závaznost, legitimní očekávání

I. Příloha č. 10 Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 8/2017 ze dne 23. 11. 2017, čj. MSP-26/2017-OJD-ORG/32, stanovící odborné podmínky pro jmenování znalcem, je aktem metodické povahy, který přestože sjednocuje správní praxi v oblasti podmínek kladených na znalce, nezabývá povinnosti individuálního odůvodnění a interpretace neurčitého pojmu „potřebné znalosti a zkušenosti z oboru“ ve smyslu § 4 odst. 1 písm. e) zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

II. Potřebné znalosti v oboru pro jmenování znalcem lze nabýt absolvováním určitého obecně uznávaného vzdělání, ať již jde o vysokou školu či jiný způsob nabytí teoretických znalostí na požadované úrovni. Není vyloučeno, aby při nedostatku teoretického vzdělání žadatel jinak prokázal, že požadovanými znalostmi disponuje.

III. Tzv. kurzy znaleckého minima nejsou speciální výukou pro znaleckou činnost ve smyslu § 4 odst. 1 písm. e) in fine zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. Tyto kurzy jsou součástí odbornosti umožňující vykonávat znaleckou činnost, přičemž je třeba připustit situace, kdy žadatel o funkci znalce bezpečně prokáže získání znalostí, jež jsou předmětem tohoto kurzu, i na základě jiných skutečností než jeho absolvováním.

[19] Dle § 4 odst. 1 písm. e) zákona o znalcích lze jmenovat znalcem toho, kdo mimo jiné „*má potřebné znalosti a zkušenosti z oboru, v němž má jako znalec působit, především toho, kdo absolvoval speciální výuku pro znaleckou činnost, jde-li o jmenování pro obor, v němž je taková výuka zavedena*“. Ustanovení § 26 in fine téhož zákona pak stanoví, že „*ministerstvo spravedlnosti stanoví vyhláškou seznam oborů a odvětví, u nichž může taktéž jednotlivě stanovit kvalifikační předpoklady*“. Dle § 5 téhož zákona pak „*ke jmenování znalcem dojde na základě výběru mezi osobami, které splňují podmínky pro jmenování*.“

[20] Čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky stanoví, že „*povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod*.“

[21] [...] Aktuálně účinné Odborné podmínky pro jmenování znalcem jsou pak stanoveny přílohou č. 10 k Instrukci Ministerstva spravedlnosti č. 8/2017, ze dne 23. 11. 2017, č. j. MSP-26/2017-OJD-ORG/32, o správním řízení ve věcech znalců a tlumočníků a o některých dalších otázkách, přičemž jsou uvedeny na webových stránkách www.justice.cz (dále jen „*instrukce ministerstva*“).

[22] Neurčitý právní pojem dle názoru Nejvyššího správního soudu vyjádřeného v opakovaně citovaném rozsudku ze dne 19. 7. 2004, č. j. 5 Azs 105/2004 – 72 (všechna v tomto rozsudku citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz), nelze „**obsahově dostatečně přesně vymezit a jeho aplikace závisí na odborném posouzení v každém jednotlivém případě**. ... Zákonodárce vytváří prostor veřejné správě, aby zhodnotila, zda konkrétní situace patří do rozsahu určitého neurčitého právního pojmu, či nikoli. Ovšem naplnění obsahu neurčitého právního pojmu pak s sebou

přináší povinnost správního orgánu rozhodnout způsobem, který norma předvídá. Při interpretaci neurčitých právních pojmů se uvážení zaměřuje na konkrétní skutkovou podstatu a její hodnocení.“ Dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 3. 2017, č. j. 10 As 252/2015 – 77, **„musí správní orgán nejprve obecně vymezit a vyložit neurčitý právní pojem, poté jej poměřit s konkrétním skutkovým stavem v dané věci a nakonec usoudit, zda tento skutkový stav je podřaditelný pod neurčitý právní pojem“**. Vymezení rozdílu mezi přezkumem správního uvážení a přezkumem interpretace a aplikace neurčitého právního pojmu se zabýval Nejvyšší správní soud v usnesení svého rozšířeného senátu ze dne 22. 4. 2014, č. j. 8 As 37/2011 - 154, kde vyslovil, že „na rozdíl od správního uvážení podléhají závěry správního orgánu týkající se výkladu neurčitého právního pojmu a jeho aplikace na zjištěný skutkový stav soudnímu přezkumu v rámci námitek uplatněných v žalobě v plném rozsahu.“ V rozsudku ze dne 17. 1. 2017, č. j. 5 Afs 99/2016 - 28, pak Nejvyšší správní soud konstatoval, že „úkolem soudu ve správním soudnictví je přezkoumat, zda rozhodnutí správního orgánu bylo vydáno v řádném procesu vymezeném normami hmotného i procesního práva, s vyloučením případné svévole při naplňování v daném případě obsahu neurčitého právního pojmu ze strany rozhodujících správních orgánů“.

[23] K principu ustálené správní praxe pak lze poukázat např. na rozsudek ze dne 31. 5. 2010, č. j. 2 Ans 1/2009-71, č. 2114/2010 Sb. NSS, v němž Nejvyšší správní soud vyslovil, že „k principu tzv. ustálené správní praxe se již opakovaně v minulosti vyjádřil Ústavní soud i Nejvyšší správní soud v tom smyslu, že účastník řízení se před správním orgánem může dovolávat obdobného zacházení jako v předchozích srovnatelných případech tehdy, byl-li tento postup správního orgánu v souladu se zákonem (viz například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 8. 2009, č. j. 7 As 43/2009-52)“. V rozsudku ze dne 23. 8. 2007, č. j. 7 Afs 45/2007-251, č. 1383/2007 Sb. NSS, Nejvyšší správní soud konstatoval, že „za situace, kdy zákon či předpis jej provádějící výslovně neupravují konkrétní postup správních orgánů, k němuž jsou tyto orgány na základě zákona zmocněny, **není v rozporu se zákonem, postupují-li dle interních předpisů. Podmínkou ovšem je, že takový interní předpis založil správní praxi, která je nepochybně a všeobecně dodržována**. Správní orgán se pak od této správní praxe nemůže v jednotlivém případě odchýlit, neboť takový postup by byl nepřipustnou libovůlí.“ Tato myšlenka byla podrobněji rozpracována v usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 7. 2009, č. j. 6 Ads 88/2006-132, č. 1915/2009 Sb. NSS). Rozšířený senát zde uvedl, že „princip vázanosti správního orgánu vlastní správní praxí, jestliže se taková praxe vytvořila, vyplývá ze zásady zákazu libovůle a neodůvodněně nerovného zacházení [...]. Tento ústavní princip, jenž musí veřejná správa respektovat, je vyjádřen i na úrovni podústavního práva v § 2 odst. 4 in fine správního řádu [...]. Uvedeným ustanovením je vyjádřena zásada legitimního očekávání, která vytváří předpoklady pro předvídatelnost činnosti veřejné správy. Veřejná správa by měla ve svých postupech a rozhodování podržet určitou míru ustálenosti (kontinuity). Uvedené ustanovení mimo jiné rovněž explicitně nastoluje pro podmínky veřejné správy požadavek vytvoření **‘ustálené rozhodovací praxe’**, jež by měla být měněna jen v odůvodněných případech, když přitom důvody budou vždy legitimní.“ Dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2010, č. j. 2 Ans 1/2009-71, je tedy správní praxe zakládající legitimní očekávání „ustálená, jednotná a dlouhodobá činnost (příp. i nečinnost) orgánů veřejné správy, která opakovaně potvrzuje určitý výklad a použití právních předpisů. Takovou praxí je správní orgán vázán. Jen taková správní praxe je doplněním psaného práva a je způsobilá modifikovat pravidla obsažená v právní normě. Současně rozšířený senát připomenul, že za **ustálenou správní praxí lze považovat pouze postup v intencích interní směrnice**, která se nachází intra legem, a není tedy ani contra legem, ani praeter legem; smyslem takového interního předpisu je omezit škálu možných významů interpretace zákona“.

[24] Dále je třeba zmínit rozsudek ze dne 16. 8. 2010, č. j. 2 Afs 53/2010-63, v němž Nejvyšší správní soud uvedl, že „**pokyny ministerstev jsou interními předpisy, které upravují a sjednocují praxi správních orgánů. Přestože pokyny ministerstev nejsou obecně závaznými právními předpisy, správní orgány mají povinnost se jimi ve své právní praxi řídit**, což neplatí pouze v případě, že by se taková praxe neslučovala s obecně závaznými právními předpisy“. Povahou metodických pokynů a závazností správní praxe správních orgánů se Nejvyšší správní soud „*zabýval již v několika svých rozhodnutích, na základě kterých je možné stručně definovat závaznou správní praxi pomocí 1. kritéria zákonnosti – musí se jednat výhradně o praxi (činnost, příp. nečinnost), která je stanovena v souladu se zákonem, resp. vytvořena na základě zákonem svěřené pravomoci, přičemž nesmí zasahovat do zákonem zaručených práv soukromých osob, a 2. kritéria předvidatelnosti – praxe je ze strany příslušných správních orgánů všeobecně přijímána a dodržována, je možné legitimně očekávat stejný postup v podobných případech*“. V rozsudku ze dne 29. května 2014, č. j. 4 Azs 92/2014-21, Nejvyšší správní soud shrnul, že „*ustálená právní praxe je relevantní pro posouzení, zda zde existuje legitimní očekávání jednotlivců, že správní orgán bude posuzovat jejich věc obdobně jako jiné srovnatelné věci posuzované v minulosti stejným orgánem. Naopak z této judikatury nelze nijak dovodit právo správního orgánu, aby jeho ustálená praxe byla soudem shledána jako souladná se zákonem, zejména v případě, kdy, jak stěžovatel sám připouští, tato praxe dosud správními soudy posouzena nebyla*“. Dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 3. září 2015, č. j. 9 Afs 310/2014-36, „**interní normativní akty** (interní normativní směrnice) pro správce daně představují pokyn nadřízeného orgánu. Ve **vztazích služební nadřízenosti a podřízenosti obecně platí povinnost řídit se pokyny nadřízeného orgánu**, avšak jen jestliže dané pokyny neodporují zákonu. [...] Je-li určitá správní praxe upravena vnitřním předpisem, lze se od ní odchýlit v případech zvláštních, atypických“. V rozsudku ze dne 28. 4. 2005, č. j. 2 Ans 1/2005-55, č. 605/2005 Sb. NSS, Nejvyšší správní soud konstatoval, že „*jestliže se takováto (správní) praxe vytvořila, správní orgán se od ní nemůže v jednotlivém případě odchýlit, neboť takový jeho postup by byl libovůlí, která je v právním státě (viz čl. 1 odst. 1 Ústavy) nepřípustná. Ze zásady zákazu libovůle a neodůvodněně nerovného zacházení (viz čl. 1 věta první Listiny základních práv a svobod) vyplývá princip vázanosti správního orgánu vlastní správní praxí v případě, že mu zákon dává prostor pro uvážení, pokud se taková praxe vytvořila. [...] Je-li určitá správní praxe upravena vnitřním předpisem, je přípustné (a zároveň nutné) se od něho výjimečně odchýlit v konkrétním případě, jde-li o případ zvláštní a atypický*. Obecně se odchýlit od určité správní praxe, jež se vytvořila, správní orgán může, avšak zásadně pouze pro futuro, z racionálních důvodů a pro všechny případy, kterých se praxí zavedený postup správního orgánu dotýká“.

[25] Nejvyšší správní soud považuje za vhodné odkázat taktéž na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1902/2013, dle něž „*sdělením, že bakalářský studijní program nabízený žalující soukromou vysokou školou nemůže nahradit vyžadované vysokoškolské stavební vzdělání v inženýrském (magisterském) studijním programu, žalovaná Česká republika – Krajský soud v Brně neporušila žádnou právní povinnost, neboť konkretizování potřebných znalostí pro případné jmenování znalcem a jeho zápis do seznamu znalců je podle § 4 odst. 1 písm. e) zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, plně v kompetenci toho, kdo o věci rozhoduje, tedy ministra spravedlnosti, nebo jím pověřeného předsedy krajského soudu. Jestliže došlo v pozdější době k upřesnění kvalifikačních požadavků na osobu znalce přípisem ministerstva spravedlnosti v roce 2011, šlo o postup směřující ke sjednocení rozhodovací činnosti na úseku znalecké činnosti, který nic nemění na tom, že v době podání informace žalovaná objektivně správně a v souladu s postupy, které vykonávala na tomto úseku, informovala žalobkyni o tom, jaké podmínky vyžaduje pro zapsání do seznamu znalců*“.

[26] K povaze nároku na jmenování znalcem se pak konečně vyjádřil i Ústavní soud v nálezu ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 2245/10, ve kterém vyslovil, že „jmenování znalců do funkce probíhá na základě výběru z okruhu osob, které splňují zákonné podmínky pro jmenování, a počet jmenovaných znalců se řídí skutečnou potřebou znalecké činnosti z jednotlivých oborů, a že (proto) na **jmenování do funkce znalce není právní nárok**, přičemž jmenování konkrétních osob do znalecké funkce **závisí na uvážení krajského soudu**. Tomu, kdo požádá o jmenování znalcem, nevzniká, a to ani při splnění všech zákonných podmínek, právní nárok na to, aby znalcem jmenován skutečně byl. [...] **Jmenování do funkce znalce nelze považovat za právo každého občana.**“ Ústavní soud se ztotožnil s právním výkladem podaným k této problematice Nejvyšším správním soudem v rozhodnutí ze dne 4. 2. 2004, čj. 6 A 57/2002-61, č. 188/2004 Sb. NSS, dle něž „na jmenování znalce *neexistuje právní nárok a skutečnost, že konkrétní osoba nebyla na základě výběru jmenována znalcem, by mohla právní sféru této osoby zasáhnout pouze ve výjimečných případech (např. tehdy, pokud by se jednalo o zjevnou diskriminaci)*“.

[27] [...] Nejvyšší správní soud s odkazem na svou výše citovanou judikaturu dává stěžovateli za pravdu obecně v tom, že neurčité právní pojmy není možné a ani účelné předem obsahově příliš přesně vymezit a jejich aplikace proto závisí na odborném posouzení v každém individuálním případě, protože tedy správní orgány v každé jednotlivé věci musí vždy obecně vymezit a vyložit daný neurčitý právní pojem, a poté pod něj subsumovat příslušný skutkový stav. Vztaženo na nyní projednávaný případ, je to právě předseda soudu, který má individuálně vyložit obsah neurčitého pojmu „*potřebné znalosti a zkušenosti*“, přičemž této své povinnosti se nemůže zbavit pouhým odkazem na instrukci ministerstva, případně její automatické, obecné a nekritické převzetí, neboť ta, jakkoli představuje pokyn nadřízeného správního orgánu, není pro něj za všech okolností bezvýhradně závazná a především jej nezbavuje povinnosti individuálního posouzení věci. [...] Není tedy vlastně fakticky sporné, a Nejvyšší správní soud se s tímto ztotožňuje, že předmětná **instrukce ministerstva** obsahující Odborné podmínky pro jmenování znalcem je aktem pouze metodické a návodné povahy, který, přestože nastiňuje a sjednocuje standard a praxi v oblasti podmínek kladených na znalce, **nezasahuje přímo do rozhodovací činnosti předsedů soudů**. Obecně vzato by postup v souladu s instrukcí vedl ke vzniku správní praxe, ale ani ta by předsedy krajských soudů nezbavovala povinnosti interpretace neurčitých pojmů a individuálního odůvodnění, neboť výjimečně je ve specifických případech možné se od ní v konkrétní věci odchýlit. [...]

[28] [...] Obecně lze totiž z § 4 odst. 1 písm. e) zákona o znalcích dovodit pouze to, že znalec musí mít potřebné znalosti a zkušenosti v oboru, v němž má znalecky působit. Musí tedy splňovat podmínky teoretické i praktické, přičemž ze samotné podstaty znaleckého působení plyne, že by to mělo být na úrovni přesahující běžnou úroveň osob v daném oboru působících. Teoretické znalosti lze nabyt absolvováním určitého obecně uznávaného vzdělání, ať již jde o vysokou školu či jiný způsob nabytí teoretických znalostí na požadované úrovni. **Není ani vyloučeno, aby při nedostatku teoretického vzdělání žadatel prokázal, že požadovanými znalostmi disponuje.** Nejvyšší správní soud proto musí konstatovat, že jakkoli je obecně požadavek na absolvování vysokoškolského vzdělání u žadatelů o funkci znalce uvedený v instrukci ministerstva pochopitelný, rozumný a důvodný, nelze *a priori* bez dalšího říci, že za žádných specifických okolností nelze „*potřebné znalosti a zkušenosti*“ získat jinak než vysokoškolským vzděláním a že v případě žádného z oborů a odvětví znalecké činnosti nemůže žádná, jakkoliv dlouhá, kvalifikovaná a odborná praxe nahradit tento instrukcí stanovený požadavek na nejvyšší dosažené vzdělání. Takový názor je nesprávný, neboť vylučuje zohlednění konkrétních skutkových okolností jednotlivých případů, přičemž je třeba mít stále

na paměti, že požadavek vysokoškolského vzdělání není stanoven obecně závazným právním předpisem (zákonem či vyhláškou), nýbrž pouze instrukcí ministerstva metodicky sjednocující interpretaci neurčitých právních pojmů, jejichž podstatou a smyslem je, že jsou vykládány pružně v závislosti na okolnostech případu. [...]

[33] Zároveň je však dle Nejvyššího správního soudu nutné konstatovat, ve shodě s výše uvedeným k požadavku vysokoškolského vzdělání, že je třeba obdobně připustit výjimečné situace, kdy žadatel o funkci znalce bezpečně prokáže získání znalostí, jež jsou předmětem tohoto znaleckého minima, i na základě jiných skutečností než absolvováním předmětného kurzu. Za této situace by **trvání na absolvování tzv. znaleckého minima bylo nesmyslným formalismem**, neboť účelem tohoto požadavku je nikoliv absolvovat právě tento kurz, nýbrž mít potřebné znalosti k výkonu specifické činnosti znalce, a to právě minimálně v rozsahu předmětného kurzu. [...]

(mš)

Zákaz nahlížet do spisu nelze obejít přes zákon o svobodném přístupu k informacím

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2018, č. j. 10 As 118/2018-53, www.nssoud.cz.

nahlížení do spisu, zákaz nahlížení do spisu, poskytování kopie listin ze spisu, poskytování informací, obcházení zákona

Zákaz nahlížet do správního spisu vedeného Českou národní bankou při výkonu dohledu (§ 45 odst. 1 věta druhá zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance) nelze obcházet tím, že žadatel formálně podřadí svou žádost režimu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Žádosti o informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím nemohou popírat výslovné zákonné výluky dle zvláštních zákonů, nemohou tedy ani obcházet či nahrazovat výluky z nahlížení do spisu.

[12] To, čeho se žalobkyně ve své žádosti domáhá [...], je svou podstatou nahlížení do spisu. Krom informací, zda s ní bylo někdy vedeno řízení (na což se jí odpovědi dostalo) a zda stěžovatelka jako orgán dohledu nad kapitálovým trhem sdělila nějakým jiným orgánům v EU jakékoli informace týkající se osoby žalobkyně [...], se totiž domáhala i sdělení, **jaké informace stěžovatelka cizozemskému orgánu poskytla, jaký byl jejich obsah, na jakou žádost byly poskytnuty a jaké podklady byly použity pro jejich vyhotovení, a žádala o kopii všech listin a informací takto poskytnutých [...]**.

[14] Jak NSS již v minulosti uvedl, nahlížení účastníka řízení, případně jiné osoby, do správního spisu podle § 38 správního řádu je natolik komplexně upraveným specifickým postupem poskytování informací, že jej lze podřadit pod § 2 odst. 3 informačního zákona. Tj. informační zákon se nevztahuje na poskytování informací, pokud zvláštní zákon upravuje jejich poskytování, zejména vyřízení žádosti včetně náležitostí a způsobu podání žádosti, lhůt, opravných prostředků a způsobu poskytnutí informací [...].

[15] [...] V případě 7 Ans 18/2012 proto neměl povinný subjekt činit jakékoliv úkony podle informačního zákona, ale měl pouze povinnost vyzvat žadatele, který se formálně dožadoval poskytnutí informace poskytnutím kopie správního spisu, k součinnosti a dohodnout s ním způsob a další podrobnosti nahlížení do spisu. Tyto závěry plynou již jen z elementárních pravidel přednosti zvláštní úpravy (zde § 38 správního řádu o nahlížení do spisu včetně eventuálního pořizování si kopií či výpisků) před úpravou obecnou (obecná úprava přístupu k informacím). [...]

[17] Pokud by se žalobkyně pokoušela získat stejné informace nahlédnutím do příslušného spisu, neuspěla by s odkazem na § 45 odst. 1 větu druhou zákona o České národní bance, ve znění od 17. 8. 2013 (pozn. autora: Ustanovení vylučovalo nahlížení do spisu při výkonu dohledu ve vyjmenovaných případech, až na drobné formulační změny zůstává uvedená výluka i dnes). **Jakýkoliv racionální výklad zákona musí zamezit tomu, aby žalobkyně tento zákonný zákaz obešla a dostala se k identickému výsledku použitím jiného zákona.**

[18] Pro určení, zda má žádost režim informačního zákona, nehraje žádnou roli, že žadatel nežadá o fyzický přístup do spisu, ale žádá „dálkově“ o kopie celého spisu nebo jeho podstatné části (srov. již rozsudek ve věci č. j. 2 As 38/2007 nebo č. j. 7 As 18/2012). Fyzické nahlížení do spisu je přece naprosto srovnatelné s pořízením kopie spisu či jeho podstatné části. Ostatně jinak by se význam § 38 správního řádu zcela vyprázdnil. Osoby, které mají zájem o přístup do spisu, by se jednoduše vyhnuly požadavkům § 38 správního řádu, event. na něj navazujících zvláštních zákonů (jako je § 45 odst. 1 věta druhá zákona o České národní bance), tím, že by formálně označily své podání jako žádost dle informačního zákona. Požadovaly by nikoliv „nahlédnutí“ do spisu, ale jen „pořízení kopie“ celého spisu nebo jeho podstatné části. NSS zdůrazňuje, že žádostí podle informačního zákona naopak bude, požaduje-li žadatel jen kopie určitých dokumentů ze spisu (nejčastěji půjde o finální rozhodnutí, může jít ale i o několik málo jiných dokumentů tvořících spis – srov. k tomu např. rozsudek ze dne 1. 4. 2014, č. j. 7 As 64/2013-49).

[24] Informace, kterých se žalobkyně domáhala, se týkaly nikoliv vedení správního řízení ve smyslu § 44 odst. 2 písm. a), e) a f) zákona o České národní bance (pozn. autora: v těchto případech je možné nahlížet do spisu), ale dohledové a kontrolní činnosti stěžovatelky stricto sensu [zde podle § 44 odst. 2 písm. c) a d) téhož zákona]. Je tedy jasné, že žalobkyně by se nemohla domoci nahlížení do spisu v režimu § 38 správního řádu, jakkoliv se jí informace ve spise přímo týkaly [...]. **Pokoušela-li se tedy žalobkyně získat informace ze spisů, do kterých by nemohla nahlížet, v režimu žádosti podle informačního zákona, jde o evidentní pokus o obcházení zákonné úpravy nahlížení do spisu.**

[26] V nynější věci tudíž materiálně nešlo o žádost o informace podle informačního zákona, ale o žádost o nahlížení do spisu dle § 38 správního řádu. Žalobkyně totiž požadovala v kopii v podstatě všechny listiny, které se ve spisu nacházely [...]

[29] [...] Použití právního předpisu, který na věc nedopadá, je důvodem zrušení přezkoumávaného rozhodnutí, neboť mělo za následek nesprávné posouzení pro věc rozhodujících právních otázek obsažených v kasačních námitkách (usnesení rozšířeného senátu ze dne 28. 7. 2009, č. j. 8 Afs 51/2007-87, č. 1926/2009 Sb. NSS, věc NATO HQ).

(jph)

Pobyt cizinců: zajištění cizince mladšího osmnácti let; nejlepší zájem dítěte

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 3. 2019, č. j. 10 Azs 316/2018-60, www.nssoud.cz

zajištění nezletilého cizince, nejlepší zájem dítěte, účel zajištění

Při rozhodování o zajištění cizinců mladších osmnácti let nebo rodin s dětmi musí vzít správní orgán do úvahy zejména věk dětí, délku zajištění a vhodnost, či naopak nevhodnost zařízení pro pobyt dětí (§ 124 odst. 1 a § 125 odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů). Správní orgán musí vzít vždy do úvahy i nejlepší zájem dítěte (čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte).

III.A. Zákonnost zajištění, jeho délka, neexistence mírnějšího zásahu a ochrana nejlepšího zájmu dítěte

[16] Zajištění dítěte tedy není vyloučeno, je však podřízeno **přísnějším podmínkám než zajištění zletilých cizinců**. Právní předpisy v této souvislosti opakovaně zdůrazňují **nejlepší zájem dítěte**. Již citovaná návratová směrnice to zdůrazňuje v čl. 17 odst. 5: V souvislosti se zajištěním nezletilých osob, které mají být vyhoštěny, je v první řadě zvažován nejvlastnější zájem dítěte. [...]

[18] Ani judikatura Evropského soudu pro lidská práva (ESLP), vykládající Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb., dále též jen „Úmluva“), obecně nevylučuje zajištění nezletilých cizinců. Například v rozsudku ze dne 12. 7. 2016 ve věci A. M. a ostatní proti Francii, č. 24587/12, ESLP zdůraznil, že „[p]řítomnost dětí doprovázejících své rodiče v zařízení pro zajištění cizinců bude v souladu s čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy jen tehdy, pokud vnitrostátní orgány prokáží, že k tomuto krajnímu řešení přistoupily až poté, co s ohledem na konkrétní individuální okolnosti případu ověřily, že jiné opatření, které méně zasahuje do osobní svobody, není možné přijmout“.

[25] ESLP rovněž zdůraznil, že ani masivní příliv migrantů nemůže stát zbavit povinnosti zajistit migrantům podmínky respektující jejich lidskou důstojnost. Situace extrémní složitosti, v níž se vnitrostátní orgány v těchto případech nacházejí, je jedním z faktorů, které je nutné zohlednit při posouzení, zda podmínky zajištění porušily článek 3 Úmluvy (ibid., § 92).

[27] Předně nutno upozornit, že v obecné rovině NSS nepovažuje zajištění nezletilých za optimální řešení jejich situace. Zajištění dětí však není vyloučeno. [...]

[28] Ustanovení § 124 odst. 1 písm. b) zákona o pobytu cizinců umožňuje policii zajistit cizince staršího 15 let. NSS si je vědom, že žalovaná formálně zajistila pouze stěžovatele a), jeho nezletilý bratr, stěžovatel b), s ním byl v zařízení jen „ubytován“. Přesto lze konstatovat, že jakkoliv napadeným rozhodnutím žalované byl výslovně zajištěn pouze stěžovatel a), stejné účinky mělo toto rozhodnutí i na nezletilého stěžovatele b), neboť v jeho důsledku byl umístěn do detenčního centra. Nezletilý stěžovatel b) byl tedy za této situace více méně nucen sdílet stejný režim jako jeho zajištěný starší bratr. **De facto tím byli zbavení svobody oba stěžovatelé** (srov. přiměřeně též rozsudky ESLP ve shora cit. věcech A. B. a ostatní proti Francii, § 122, R. K. a ostatní proti Francii, § 84, podobně též nálezy III. ÚS 3289/14, bod 41). [...]

[31] NSS připomíná, že s ohledem na rozhodovací praxi ESLP je při rozhodování o legalitě detence třeba zvážit zejména **nízký věk dětí, délku zajištění a nevhodný typ zařízení**. Správní orgán musí vzít vždy do úvahy i **nejlepší zájem dítěte** (čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte).

Věk dítěte

[32] Stěžovateli b) bylo v době zajištění bezmála sedmnáct let, tedy o nízkém věku hovořit nelze. Český zákon ho dokonce připouští zajistit i samostatně. Jakkoliv i na něj je samozřejmě třeba hledět jako na dítě (byť ve věku blízkém dospělosti), rozhodně nelze na tuto věc mechanicky přenášet závěry ESLP, které se týkaly zpravidla velmi malých dětí [...]. Jak krajský soud správně uvádí, jinak je třeba vnímat přípustnou dobu zajištění a nutnost pobývat v zajišťovacím zařízení v případě malých dětí od sebe podle svého přání oddělení, žalovaná jim umožnila pobývat společně v zařízení určeném pro rodiny s dětmi a nezletilé cizince bez doprovodu, tj. v zařízení vyšší kvality oproti běžným zařízením pro zajištění cizinců.

[34] NSS tedy souhlasí i s tím, že žalovaná mimo jakoukoli pochybnost zohlednila při umístění žalobců do Zařízení pro zajištění cizinců Bělá – Jezová i skutečnost, že stěžovatel b) je nezletilý, brala v potaz jeho nejlepší zájem spočívající v tom, aby zůstal se svým bratrem – stěžovatelem a) a neopomněla se vyjádřit ani k otázce způsobilosti tohoto zařízení pro pobyt dětí. Stěžovatelé nebyli od sebe podle svého přání oddělení, žalovaná jim umožnila pobývat společně v zařízení určeném pro rodiny s dětmi a nezletilé cizince bez doprovodu, tj. v zařízení vyšší kvality oproti běžným zařízením pro zajištění cizinců.

[35] Žalovaná tak vyhověla i doktrinálním požadavkům na nejlepší zájem dítěte, plynoucím z Úmluvy o právech dítěte, jak je stěžovatelé formulují v žalobě i kasační stížnosti. Při rozhodování o zajištění žalovaná zjistila názor stěžovatele b) jako bezmála sedmnáctiletého dítěte a zjistila jeho identitu (plynoucí zejména z jeho tvrzení). Rozhodnutím zachovala rodinné vztahy umístěním obou sourozenců do téhož zařízení. Žalovaná popsala, jaké služby jsou z hlediska péče o dítě a jeho ochranu a právo na dosažení nejlepší zdravotní péče pro stěžovatele b) v zařízení poskytovány a jaké možnosti v tomto zařízení bude mít.

Délka zajištění

[38] NSS zdůrazňuje, že nynějším rozsudkem nedává žalované žádný bianco šek na automatické stanovení doby zajištění na maximální možnou délku, jak se obávají stěžovatelé. Doba zajištění musí být vždy co nejkratší, odpovídat efektivní práci žalované s transferem zajištěných, věku dětí, jejich individuální situaci apod. Co platí obecně, platí tím spíše u zajištění cizinců mladších osmnácti let a zejména u malých dětí. U návratu do různých států by se tato doba měla lišit v závislosti na administrativní náročnosti úkonů spojených s návratem cizinců. NSS ale akceptuje, že realizace vyhoštění do Iráku může být vskutku komplikovanější než třeba do některých balkánských zemí, na Ukrajinu či do Běloruska. Tato komplikovanost může odůvodnit delší dobu zajištění.

Povaha zařízení, kde byli stěžovatelé zajištěni

[39] Žalovaná poctivě zvážila i varianty k zajištění, tedy přistoupila k zajištění jako k poslední možnosti poté, co se jakákoliv jiná možnost ukázala jako pro tento případ nepoužitelná. Stěžovatelé ostatně ani netvrdí, že v jejich případě přicházela do úvahy některá z alternativ k zajištění stanovených zákonem o pobytu cizinců, jako je finanční záruka či jiné povinnosti cizinců (zvláštní opatření za účelem vycestování dle § 123b zákona o pobytu cizinců). [...]

III.B. Otázka, zda mohl být naplněn účel zajištění

[46] Právě uvedené plyne z toho, že **zajištění cizince není žádnou sankcí, ale opatřením zaručujícím realizaci vyhoštění**. Je-li pravděpodobné, že vyhoštění

nebude možné uskutečnit, ztrácí omezení svobody svůj smysl a cizinec má právo na okamžité propuštění.

[47] Smyslem řízení o zajištění cizince není konečné posouzení otázky, zda má být tomuto cizinci uděleno správní vyhoštění nebo zda má být předán na základě mezinárodní smlouvy či má jinak nuceně vycestovat z území ČR. Smyslem je pouze vytvoření podmínek pro to, aby tento hlavní účel mohl být realizován a nebyl předem zmařen tím, že se cizinec bude skrývat či se jinak vyhýbat realizaci případného správního vyhoštění, předání či vycestování z území ČR (viz cit. usnesení rozšířeného senátu č. 2524/2012 Sb. NSS, bod 25). Rovněž s ohledem na čas, který má žalovaná k vydání rozhodnutí, proto nelze klást na finalitu a zevrubnost zjištění žalované přehnané nároky.

[48] V nynějším případě NSS kvituje, že žalovaná věnovala pravděpodobnosti vyhoštění obou stěžovatelů zejména s ohledem na situaci v Iráku velkou pozornost. Na s. 6 sice žalovaná vyslovila pochybnosti, zda jsou oba stěžovatelé skutečně Jezídi, dále však vysvětlila zlepšení bezpečnostní situace v Iráku v průběhu roku 2018 a zdůraznila porážku tzv. Islámského státu iráckými ozbrojenými silami. Právě tzv. Islámského státu se přitom stěžovatelé obávali nejvíce. Žalovaná rovněž zdůraznila, že v Iráku zůstala matka stěžovatelů a další příbuzní, což dále ukazuje na šanci na úspěšnou realizaci návratu.

(jph)